

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Асадова О.Р.

студентка;

Науковий керівник: Шпак Д.О.

кандидат історичних наук, доцент,

Миколаївська філія

Київського національного університету культури і мистецтв

ЕТНОГРАФІЧНИЙ ОПИС МАТЕРІАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ СЕЛА МУРАХІВКА БЕРЕЗНЕГУВАТСЬКОГО РАЙОНУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Село Мурахівка, Березнегуватського району Миколаївської області, являє собою мальовниче село розташоване за 15 км на схід від районного центру, яке було засновано близько 1855 р. як хутір, назва якого закріпилася у народній пам'яті від прізвища землевласника Мурахівського. За матеріалами, представленими у сільському краєзнавчому музеї, село у 1872 р. була заселено вихідцями з сіл Заградівки, Мілового, Гриднівки Херсонської губернії.

Джерелами для етнографічного дослідження стали матеріали сільського краєзнавчого музею, спогади старожилів села та спостереження краєзнавчо-пошукової групи, що використовувала методику збору первинної інформації проф. Глушко [1], яка і підготувала дану доповідь.

Село почали будувати понад ставком, що звався «Великим». Будівлі будувалися від церкви, за традицією забудови українських сіл. Разом з селом почали будуватися приміщення школи, господарські споруди [2]. За 8 км від села знаходяться археологічні пам'ятки: Курганний могильник доби бронзи та скіфських часів, та 2 неолітичних поселення. Хати традиційно будували глиняними, опалюючи стіни. Вікна – маленькі, щоб перехожі не заглядали у вікна. Хати освітлювалися каганцями. Дах хати вкривали комишем для утеплення, а потім житньою соломою.

Килина Тимофіївна – одна з старожилів села, яка в свої молоді часи разом із своїми сестрами багато вишивала. Навчила вишивати їх мати Євгенія, якій знання з ремесла передала, в свою чергу, її мати. Вишиті рушники вважалися священними, і їм поклонялися предки роду Русанових. Рушники берегли. Їх передавали як оберіг із покоління в покоління. Один з її рушників вона вишила для свого чоловіка, якого потім проводжала в армію. На іншому було зображено ініціали чоловіка «Е.Н.» та вислови: «Некрасна моя робота догодити було охоче», «Лице витирай, мене пам'ятай». Рушник обведений хвилястою безперервною галузкою, що є символом плинності життя, її називають каймою або габою. І саме цей рушник передається в сім'ї О. Асадової із покоління в покоління.

Без вишитого рушника не мислилося свято. Рушник в українській сім'ї завжди був символом гостинності – на ньому підносили дорогим гостям хліб-сіль. А на весільних рушниках вишивали птахів – символів людських душ. Один такий

є в хаті, який Килина Тимофіївна вишила на своє весілля. Йому вже більше 70 років! І, дивлячись на нього, розумієш, які були працюючі жінки тих часів.

В селі за кількістю вишитих рушників, сорочок, які дівчата готували до весілля, судили про її працюючість та вміння. Майстерності відтворювати чарівну і дивну красу на полотні вчилися у своєї матері чи бабусі. Сьогодні, як і сотні років тому, не старіє стародавнє мистецтво вишиваних рушників традиційної краси українського народного житла. В кожній хаті Мурахівки їх розвішують у світлиці по стінах і над іконами, портретами, картинами. Вони надають хаті охайності, святковості та затишку.

Головним орнаментом вишивки рушників Південного краю України були птахи та калина – дерево українського роду, символ крові та невмирущого роду. Вишивали жінки та дівчата «хрестиком» та гладдю. Тому саме вишитий рушник є головним оберегом та неодмінним атрибутом роду Русанових.

У сільській школі силами учнів, батьків, вчителів організований музей народознавства, в якому зібрані колекції рушників, вишиванок різних областей України. На уроках праці дівчатка навчаються вишивати і створюють свої неповторні творіння, відновлюють традиції вишивання рушників. Місцеві заходи «Вечорниці», «Мамина вишня», «Червона калина» не обходяться без українських рушників.

В хаті Килини Тимофіївни багато старовинних, різноманітних речей, дивлячись на які, неможна залишитися байдужим до майстерності селян. В 1920 р. у спадок Килини Тимофіївни було передано дерев'яну прядку. Саму прядку нещодавно передали в шкільний музей, залишилась тільки частина з прядки, на якій збереглась намотана вовняна нитка, а також гребінець, яким розчісували пряжу, та веретено – ним сукали пряжу. Матеріал виготовлення: деревина груші або яблуні.

В родині О. Асадової збереглися дерев'яні ночовки в яких вимішували хліб. Користуватися ночовками в селі почали ще в 30-х рр. минулого століття. Також на садибі збереглась старовинна піч, а до неї її атрибути: кочерги, рогаці, форми для випічки хліба. До цього часу збереглися два дуже старовинних глечики, які пережили, за словами близьких студентки, навіть голодомор 1933 року. Виготовлені вони з червоної глини, мають гладеньку поверхню. Вони застосовувалися щоб спарити молоко в печі, або в льоху зберігати холодні напої.

З XVIII ст. в селі почали користуватися чавунними прасками різними за розмірами. Використовували їх для прасування одягу. Ними й сьогодні користуються деякі жителі села, коли вимикається у селі електроенергія.

Жодна сім'я не могла обійтися для приготування їжі в печі без «чавунів» (казанів), різних за розміром і формою. Об'ємом від 1 літра до 20 літрів, вони були зручними як для малих, так і для великих сімей. Як правило виготовляли їх з чавуну. Зі слів одного з жителів села в цих чавунах виготовляли борщі, супи, кандьори, галушки, каші. Ці казани садили і діставали з печі спеціальним рогачем. Як відомо їжа в чавунних казанах могла довго зберігатися гарячою.

В хаті Килини Тимофіївни милують око макітри та глечики, які були виготовлені в 50-х рр. ХХ ст. Глиняні макітри, різні за об'ємом на 10 літрів та на 3 літри. Розмальовані на поверхні різнокольоровими квітами. Макітри мають одне вушко з однієї сторони. Макітри сім'я використовує і сьогодні для зберігання вареників, готуємо каші та інше. Глиняні глечики (наприклад на Різдвяні свята) сім'я використовує для збереження узвару, молока та інших напоїв.

Збереглися в побуті Мурахівки скляні пляшки, яким близько 100 років. З високим, вузьким горлечком, об'ємом 3 літри, в яких зберігали домашній самогон, томатні морси для борщів та інше. Цікаво, але цими пляшками користуються селяни і в теперішній час.

З часів Великої Вітчизняної війни у сім'ї О. Асадової зберігся алюмінієвий посуд, яким користувалися дідусі та прадідусі, воюючи з німецько-румунськими загарбниками, які сьогодні також можна розглядати як своєрідних учасників бойових дій.

В сім'ї Килини Тимофіївни існує і понині одна з чудових традицій – передавати дерев'яну скриню з покоління в покоління, якій близько 100 років. Виготовлена вона з дубового дерева, тому і має до сьогодні чудовий вигляд. Як раніше так і по теперішній час сім'я зберігає в ній вишиті сорочки, спідниці, хустки, рушники.

На кожне свято на стіл вистилається дві в'язані гачком скатерті з білих ниток, з візерунком квітів та китицями, яким вже 70 років. Безсумнівно в'язання таких скатертей вимагає великого терпіння, уваги та любові, тому виготовлено дуже якісно. Щоб не переривати сімейні традиції, а саме, передавати з покоління в покоління якусь вишиту річ, бабуся О. Асадової вишила три чудові наволочки для подушок. Дві з українським орнаментом,

вишиті «хрестиком», червоними і чорними нитками. А одна вишита «хрестиком» на чорній матерії букет червоних троянд.

Безсумнівно український народ має багату культуру, величезний скарб якої складається з цінностей, надбаних багатьма поколіннями. З прадавніх часів до сучасного покоління ідуть життєва мудрість та настанови щодо способу життя. Вони закладені в українських звичаях, обрядах, фольклорі, адже в них – світовідчуття та світосприймання українців. Багатющий скарб звичаїв нашого народу ми отримали в спадок і мусимо зберегти його та, нічого не втративши, передати майбутнім поколінням, щоб не перервався зв'язок поколінь, щоб зберегти генетичну пам'ять нашого народу.

Список використаних джерел:

1. Глушко М. С. Методика польового етнографічного дослідження: навчально-методичний посібник / М. С. Глушко. – Львів: ЛНУ, 2009. – 88 с.
2. Журавлик. – 2009. – № 10.

Барабаш-Тимофієва О.П.

здобувач,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

УКРАЇНСЬКА ТА БІЛОРУСЬКА ЕМІГРАЦІЙНІ ГРОМАДИ В ЧСР В 1920-Х-1930-Х РОКАХ: ІСТОРИОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА

Як відомо, українська та білоруська еміграції – терміни для визначення тих представників українського та білоруського населення, які були вимушені примусово чи добровільно з економічних, політичних або релігійних причин переселитися за межі своєї етнічної території в іншу країну на постійне чи тривале проживання. Дослідники визначають чотири хвилі переселенського руху в історії української еміграції. Серед білоруських фахівців побутує думка про більшу кількість еміграційних хвиль – сім. Однак, ми вестимемо мову про другу еміграційну хвилю як українців, так і білорусів.

Друга хвиля еміграції українців і білорусів охоплювала період між Першою і Другою світовими війнами у ХХ столітті і була зумовлена поєднанням соціально-економічних та політичних причин. З України емігрували в основному ті українці, які зі зброєю в руках боролися проти радянської влади, підтримували Центральну Раду, Директорію, Гетьманат. Це були великі і середні землевласники, торговці, службовці, священнослужителі, інтелігенція, солдати і козаки українських військових з'єднань. Вони виїздили до Польщі, Австрії, Румунії, Болгарії, Німеччини, Франції, США і Канади. Особливо прихильно до них поставилася Чехословаччина. З Білорусі, розділеної на той час Ризьким мирним договором 1921 року, виїздили теж «політичні», однак, здебільшого, білоруська еміграційна громада складалася із селян, котрі рушали до Європи чи за океан в пошуках кращої долі. Приблизна кількість українців в міжвоєнній ЧСР складає за підрахунками чехословацької статистики 15 тисяч осіб [1, с. 11]. Білоруська еміграційна громада в ЧСР становила 2 тисячі осіб [2, с. 31].